

SATURS

I. ATOMA UZBŪVE	5	V. ĶĪMISKAIS LĪDZSVARS	128
I.1. Atoma kodola uzbūve	5	V.1. Reakciju ātrumi līdzsvara stāvoklī	128
I.2. Atoma elektronapvalka uzbūve	8	V.2. Dažādu faktoru ietekme uz ķīmisko līdzsvaru	130
I.2.1. Kvantu skaitļi	9	V.3. Līdzsvara konstante	133
I.2.2. Orbitāļu aizpildīšanās ar elektroniem	13	V.4. Heterogēni līdzsvāri	135
I.2.3. Atomu elektronu konfigurācijas	16	V.5. Disociācijas līdzsvars	138
I.3. Atoma izmēru un tā jonizācijas īpašību maiņa periodiskajā sistēmā	20	V.5.1. Disociācija no termodinamikas viedokļa ..	138
II. ĶĪMISKĀ SAITE UN MOLEKULU UZBŪVE	27	V.5.2. Vājo elektrolītu disociācija	140
II.1. Jonu saite un jonu savienojumu īpašības	27	V.5.3. Stiprie elektrolīti	142
II.2. Kovalentā saite	31	VI. ŠĶĪDUMU KOLIGATĪVĀS ĪPAŠĪBAS	145
II.2.1. Ķīmiskā elementa kovalence (vērtība)	36	VI.1. Tvaika spiediens virs šķīdinātāja un šķīduma	147
II.2.2. Kovalentās saites veidošanās mehānismi ..	37	VI.2. Šķīduma sasalšanas un viršanas temperatūra	149
II.2.3. Elementu veidoto kovalento saišu skaits ..	39	VI.3. Osmoze un osmotiskais spiediens	154
II.2.4. Kovalentās saites telpiskais virziens	47	VI.4. Osmotiskā spiediena bioloģiskā loma	158
II.2.5. Molekulu telpiskā uzbūve	50	VII. SKĀBES UN BĀZES	162
II.2.6. Delokalizētā saite	61	VII.1. Ūdeņraža eksponents pH	162
II.2.7. Saišu polaritāte un molekulu polaritāte	63	VII.2. Skābju un bāzu protolītiskā teorija	167
II.2.8. Reālo ķīmisko saišu raksturs	68	VII.2.1. Skābes un bāzes jēdziens. Protolītiskais pāris	167
II.3. Starpmolekulārā iedarbība	69	VII.2.2. Protolītiskās reakcijas	171
II.3.1. Ūdeņraža saite	70	VII.2.3. Skābes un bāzes ūdens šķīdumos	172
II.3.2. Van der Vālsa spēki	72	VII.2.4. Šķīdinātāja ietekme uz skābju un bāzu stiprumu	173
III. ĶĪMISKĀ TERMODINAMIKA	75	VII.2.5. Ieskats Lūisa skābju un bāzu teorijā	175
III.1. Pamatjēdzieni. Pirmais termodinamikas likums	75	VII.3. pH indikatori	176
III.1.1. Reakcijas siltumefekta atrašana	78	VII.4. Sāļu hidrolīze	178
III.2. Otrais termodinamikas likums	81	VII.5. Bufersķīdumi	181
III.3. Ieskats dzīvo sistēmu termodinamikā	88	VII.5.1. Bufersistēmu sastāvs un darbība	182
IV. ĶĪMISKĀ KINĒTIKA	93	VII.5.2. Bufersķīdumu pH aprēķināšana	184
IV.1. Reakcijas ātrums	93	VII.5.3. Buferkapacitātes atkarība no bufersķīduma sastāva	189
IV.1.1. Reakcijas ātrumu ietekmējošie faktori	94	VII.5.4. Aprēķinu piemēri par bufersķīdumiem ..	191
IV.2. Aktivācijas teorija	98	VII.5.5. Bioloģiskās bufersistēmas	193
IV.2.1. Reakcijas enerģētiskā diagramma	99	VIII. KOMPLEKSIE SAVIENOJUMI	200
IV.2.2. Arrēniusa vienādojums	103	VIII.1. Komplekso savienojumu uzbūve	200
IV.3. Reakcijas mehānisms	104	VIII.2. Komplekso savienojumu veidošanās reakcijas	210
IV.3.1. Reakcijas pakāpe	104	VIII.3. Komplekso savienojumu nosaukumi	212
IV.3.2. Reakciju iedalījums pēc to mehānisma ..	108		
IV.4. Katalīze	113		
IV.4.1. Homogēnā katalīze	114		
IV.4.2. Heterogēnā katalīze	116		
IV.4.3. Fermentatīvā katalīze	118		

VIII.4. Komplekso savienojumu stabilitāte un noārdīšana.....	214	X.2.1. Adsorbcija robežvirsmā šķidrums – gāze	281
VIII.4.1. Kompleksā jona līdzsvars ar brīviem ligandiem un kompleksveidotāju.....	215	X.2.2. Adsorbcija robežvirsmā šķidrums – šķidrums	286
VIII.4.2. Kompleksveidotāja un ligandu koncentrācijas atrašana	217	X.2.3. Adsorbcija uz cietu vielu virsmas	287
VIII.4.3. Komplekso jonu noārdīšana	219	X.3. Jonu adsorbcija	293
VIII.5. Komplekso savienojumu galvenās klases	223	X.4. Hromatogrāfija	297
VIII.6. Cikliskie kompleksie savienojumi	226	XI. DISPERSĀS SISTĒMAS.....	303
IX. ELEKTROĶĪMISKIE PROCESI UN REDOKSPROCESI	231	XI.1. Rupji dispersās sistēmas	304
IX.1. Elektrodi un to potenciāls.....	231	XI.2. Liofobie soli	307
IX.1.1. Pirmā veida elektrods.....	233	XI.2.1. Solu veidošanās jonoselektīvās adsorbcijas rezultātā	307
IX.1.2. Otrā veida elektrods	236	XI.2.2. Liofobo solu iegūšana	310
IX.1.3. Membrānas potenciāls. Stikla elektrods	238	XI.2.3. Koloidālo šķīdumu attīrīšana	315
IX.1.4. Redokselektrods un redokspotenciāls	242	XI.2.4. Liofobo solu stabilitāte un koagulācija.....	316
IX.2. Oksidēšanās–reducēšanās reakcijas	245	XI.2.5. Potenciāli uz koloīdējumu virsmas.....	318
IX.2.1. Oksidēšanās–reducēšanās reakciju virziens.....	247	XI.2.6. Solu koagulācija ar elektrolītiem	320
IX.2.2. Svarīgākie oksidētāji	248	XI.2.7. Elektrokinētiskās parādības solos.....	322
IX.2.3. Svarīgākie reducētāji.....	252	XI.2.8. Solu optiskās īpašības	327
IX.2.4. Vielas, kas spēj reaģēt gan kā oksidētāji, gan kā reducētāji	254	XI.3. Lielmolekulāro vielu šķīdumi	330
IX.2.5. Oksidēšanās–reducēšanās reakciju vienādojumu sastādīšana.....	255	XI.3.1. Vispārīgas ziņas.....	330
IX.3. Elektrolize.....	262	XI.3.2. Olbaltumvielu uzbūve.....	333
IX.3.1. Kausējumu elektrolize	263	XI.3.3. LMV šķīdumi salīdzinājumā ar īstajiem šķīdumiem un soliēm.....	335
IX.3.2. Šķīdumu elektrolize.....	264	XI.3.4. LMV šķīdumu īpašības	336
IX.3.3. Elektrolizē izdalītā vielas daudzuma aprēķināšana. Faradeja likumi	269	XI.3.5. Asins olbaltumvielu osmotiskā spiediena bioloģiskā loma.....	348
IX.3.4. Elektrolizes izmantošana praksē.....	269	XI.3.6. Donana membrānas līdzsvars.....	350
IX.4. Šķīdumu elektrovadītspēja	270	XII. PĒTĪŠANAS UN ANALĪZES INSTRUMENTĀLĀS METODES	356
X. VIRSMAS PARĀDĪBAS.....	279	XII.1. Optiskās metodes.....	356
X.1. Sorbcijas procesi	279	XII.2. Instrumentālās titrēšanas metodes	362
X.2. Molekulārā adsorbcija	280	XII.2.1. Potenciometriskā titrēšana	363
		XII.2.2. Konduktometriskā titrēšana	369
		FIZIKĀLĶĪMISKO LIELUMU TABULAS	373
		ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS.....	378

GRĀMATĀ IZMANTOTIE PAPILDU APZĪMĒJUMI

- Krāsains fons iezīmē jautājumus un uzdevumus.
- Pelēka svītra gar lappuses malu iezīmē tās nodaļas, kuru apjoms pārsniedz vidusskolas profilkursa robežas. Ar pelēko svītru gar malu iezīmētais teksts galvenokārt ir ieteicams skolotājiem un augstskolu studentiem, taču tas noderēs arī vidusskolas profilkursa padziļinātai apguvei.
- Kursīvā uz lappušu malām sniegtas svarīgākās atziņas un secinājumi. Piezīmes uz lappušu malām palīdzēs ātrāk orientēties tekstā, kā arī patstāvīgi pārliecināties par tēmu apguvi.
- Daļa jautājumu un uzdevumu ir iezīmēti ar zvaigznīti. Tie attiecas uz izklāstu, kura apjoms pārsniedz vidusskolas profilkursa robežas.